

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

1693/03.02.01.08.03/2022

Genomföranderapport 2021

Operativt program för bistånd till dem som har det sämst ställt 2014–2020

Europeiska unionen

Fonden för europeiskt bistånd till
dem som har det sämst ställt (FEAD)

Innehåll

1 ALLMÄN INFORMATION	3
2 ÖVERSIKT ÖVER GENOMFÖRANDET	3
2.1 Uppgifter om genomförandet av programmet med hänsyn till de gemensamma indikatorerna för delvis eller helt genomförda insatser	3
2.2 Uppgifter om och bedömning av åtgärderna med hänsyn till principerna i artikel 5 och 11 och, i förekommande fall, i artikel 13 i förordning (EU) nr 223/2014	5
2.3 Gemensamma indikatorer	19
2.3.1 Inputindikatorer	19
2.3.2 Utfallsindikatorer för utdelade livsmedel	20
2.3.3 Resultatindikatorer för utdelade livsmedel	20
2.3.4 Utfallsindikatorer för grundläggande materiellt bistånd	20
2.3.5 Resultatindikatorer för grundläggande materiellt bistånd	20
3 BIDRAG TILL UPPNÅENDET AV DE SÄRSKILDA OCH ALLMÄNNA MÅLEN FÖR FEAD	21
3.1 Information om och bedömning av bidrag för att uppnå de specifika och globala målen för fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (Fead), som anges i artikel 3 i förordning (EU) nr 223/2014	21

1 ALLMÄN INFORMATION

CCI	2014FI05FMOP001
Rubrik	Operativt program för bistånd till dem som har det sämst ställt 2014–2020
Version	2014.1
Rapporteringsår	2021
Datum för samråd med relevanta intressenter	1.6.2022

2 ÖVERSIKT ÖVER GENOMFÖRANDET

2.1 Uppgifter om genomförandet av programmet med hänsyn till de gemensamma indikatorerna för delvis eller helt genomförda insatser

Finlands operativa program för bistånd till dem som har det sämst ställt 2014–2020 antogs den 16.12.2014. Programmet började genomföras i slutet av år 2015.

Verkningsfullhet och effektivitet: att garantera en oklanderlig skötsel av finanserna och lindra den administrativa bördan

En partnerorganisation som delar ut livsmedel inom ramen för det operativa programmet är en medborgarorganisation eller något annat offentligt organ och/eller en icke-vinstdrivande organisation som arbetar med målgruppen och där utdelningen av livsmedel ofta är ordnad i form av frivilligarbete. Organisationerna som deltog i det år 2013 avslutade programmet för livsmedelsbistånd till dem som har det sämst ställt inom gemenskapen framförde i samband med beredningen av det operativa programmet ett önskemål om att den administrativa bördan skulle lindras på så sätt att det nya operativa programmets administrativa myndighet (Mavi¹) centraliserat upphandlar livsmedlen som distribueras inom programmet och transporten av dem, och levererar livsmedlen till partnerorganisationerna. Partnerorganisationerna får livsmedlen för utdelning avgiftsfritt och delar i sin tur ut livsmedlen avgiftsfritt till dem som har det sämst ställt. Livsmedlen delas ut i form av matpaket eller måltider till dem som har det sämst ställt.

Vid genomförandet används tekniskt bistånd för kostnader för personal, datasystem och kommunikation samt för övriga kostnader (t.ex. lokaliteter) som hör samman med administrationen av programmet vid den administrativa myndigheten. Det tekniska biståndets andel av den finansiella ramen är 5 %.

Det år 2016 justerade finansieringsbeslutet omfattar genomförandet av programperiodens senare hälft 2017–2020 i överensstämmelse med planen. Bevillningsfullmakterna för 2017–

---

¹ Sedan 1.1.2019 är Landsbygdsverket (Mavi) en del av Livsmedelsverket.

2020 binds till insatsen utan någon separat ansökan, om den årliga genomföranderapporten visar att insatsen har framskridit enligt planen. Enligt kommissionens tolkning (svar från kommissionen 31.3.2020) kräver ett fortsatt genomförande efter 2020 av Finlands nationella operativa program inte några med förordningen förenliga åtgärder för ändring av programmet, men den administrativa myndigheten måste godkänna saken. Eftersom det operativa programmet började genomföras så sent som 2015 återstod i bevillningsfullmakten planenligt finansiering för att fortsätta genomförandet inom ramen för artikel 22 i förordning (EU) 223/2014.

Det sammanlagda beloppet av betalda stödberättigande offentliga utgifter för genomförandet uppgick till 4 370 426,95 euro (år 2020: 4 659 469,58 euro), varav 4 240 342,61 euro hänförde sig till genomförandet av insatser i samband med livsmedelsbistånd och det sammanlagda beloppet av stödberättigande offentliga utgifter (år 2020: 4 475 437,00 euro). Det operativa programmet innehåller inte anskaffning av grundläggande materiellt bistånd. Det sammanlagda beloppet av stödberättigande offentliga utgifter som meddelades till kommissionen var 2 246 261,94 euro (år 2020: 4 659 469,58 euro).

Genomförandet är indelat i två olika insatser: utdelning och inköp. Distributionsinsatsen är programmets kärna för vilken man väljer partnerorganisationer, informerar, undersöker livsmedels-, transport- och lagringsbehoven, ordnar med behövliga transporter, följer upp hur genomförandet framskrider samt samlar in information och rapporterar om genomförandet. Kostnaderna för utdelningsinsatsen täcks med tekniskt bistånd. I fråga om inköpen upphandlar man de livsmedel samt transport- och lagringstjänster som behövs för utdelningen genom ett förfarande för offentlig upphandling. De livsmedel som delades ut 2021 upphandlades via en optionsmöjlighet i de gällande avtalen. Upphandlingen av transport- och lagringstjänster för år 2021 skedde år 2020. År 2021 genomfördes två utdelningar av livsmedel till partnerorganisationerna: 17.3–31.5.2021 och 15.9–30.11.2021.

När det gäller köp av livsmedel justerades mängderna av olika produkter så att de i största möjliga utsträckning motsvarar partnerorganisationernas behov, dock så att den disponibla bevillningsfullmakten i budgeten inte överskreds. Produktsortimentet år 2021 var detsamma som år 2020.

Partnerorganisationernas uppskattade livsmedelsbehov ökade med ca 2 % jämfört med de ansökta mängderna för år 2020. I förhållande till det uppskattade livsmedelsbehovet för året innan önskades det särskilt mer kex. Behovet av makaroner, müsli och potatismospulver bedömdes vara mindre än tidigare. När det gällde uppfyllande av mängdbehovet var det nödvändigt att beakta finansieringens upphörande och att den finansiella ramen var snäv. Anskaffningen av livsmedel motsvarade i genomsnitt 92 % av partnerorganisationernas uppskattade behov.

Då genomförandet sker centraliserat på en offentlig myndighets försorg är den administrativa myndigheten också stödmottagare. När det gäller oklanderlig skötsel av finanserna har man vid den administrativa myndigheten fäst särskilt avseende vid åtskiljandet av uppgifter i överensstämmelse med det operativa programmets administrations- och kontrollsystem. Kostnaderna som uppkommer för fonden söks till utbetalning som administrationens separata interna utbetalningar som också innefattar de administrativa verifieringar som krävs.

2.2 Uppgifter om och bedömning av åtgärderna med hänsyn till principerna i artikel 5 och 11 och, i förekommande fall, i artikel 13 i förordning (EU) nr 223/2014

Syftet med det operativa programmet är att avhjälpa matbristen framför allt hos dem som har det sämst ställt och som har fallit igenom den offentliga sektorns skyddsnät och är tvungna att stöda sig på livsmedelshjälp och annan icke officiell hjälp och vars dagliga kost är otillräcklig och ensidig.

Icke-diskriminering: jämställdhetsprincipen

I uppbyggnaden av programmet har fästs avseende vid jämställdheten mellan män och kvinnor på så sätt att stöd kan fås oberoende av kön. Nätverket av partnerorganisationer omfattar olika organisationer som når olika slag av målgrupper. Den administrativa myndigheten har instruerat sina partnerorganisationer och utdelningsställen om fondens huvudprinciper. Vid utdelningen av livsmedelshjälp förutsätts att organisationerna följer principerna om jämställdhet och icke-diskriminering. Med icke-diskriminering avses att stärka och upprätthålla jämställdheten mellan män och kvinnor samt att alla ska åtnjuta respekt och människovärde.

Livsmedelshjälpen delas i regel ut vid så kallade öppna utdelningar så att ett tillräckligt kriterium för att ha rätt till biståndet är att man söker livsmedelshjälp, kommer till platsen och ställer sig i kö för att få livsmedelsbistånd. De separat fastställda partnerorganisationerna kan dela ut livsmedel också med inriktning på en bestämd grupp. Att dela ut livsmedel till mindre bemedlade personer överlag, förutsatt att mottagandet av hjälpen är begränsat på något vis, har också tolkats som riktad utdelning. I praktiken har det varit frågan om till exempel att församlingens diakoniarbetare har kunnat ge ett matpaket direkt till en biståndsmottagare, då han eller hon har observerat att en person eller familj som omfattas av diakonihjälpen är i behov av mathjälp. I detta fall baserar sig rätten till stöd på personens service- eller kundförhållande med partnerorganisationen. Under undantagsläget som började år 2020 har man i fråga om utdelningen till hjälpbehövande i högre grad tagit hänsyn till samlingsrestriktionerna och riskgruppernas rörelsebegränsningar till exempel med hjälp av individuellt på förhand överenskomna avhämtningstider eller hemtransporter av livsmedelshjälp.

Kommunikation och information om livsmedelshjälp till människor som är bosatta i glesbygden

I samband med utdelningen av livsmedelshjälp och information om den uppfylls kravet på jämlikhet och icke-diskriminering på så sätt att programmet i så stor utsträckning som möjligt täcker hela Finland och riktar sig till olika målgrupper.

I egenskap av administrativ myndighet använder sig Livsmedelsverket av sina egna webbsidor (bl.a. formulär och anvisningar) som huvudsaklig kommunikationskanal. Dessutom får partnerorganisationernas kontaktpersoner information med e-post enligt behov. Det är möjligt att ladda ner kommunikationsmaterial (en affisch) från webbplatsen, men affischer har också kunnat beställas från Livsmedelsverket.

Partnerorganisationerna använder sig av de informationskanaler de anser vara bäst då de informerar om livsmedelshjälpen i allmänhet samt ger instruktioner till de lokala utdelningsställena. De lokala föreningarna och församlingarna använder olika metoder för sin

kommunikation. Bland dem kan nämnas information om utdelningar på den egna webbplatsen, i lokaltidningar och på föreningens eller församlingens och/eller affärernas eller t.ex. bibliotekets anslagstavlor. När det gäller sociala medier har några lokala föreningar använt sig av till exempel Facebook för att sprida information. Partnerorganisationerna berättar att informationen ofta sprids vidare också i muntlig form, framför allt bland vissa biståndsmottagare såsom invandrare.

Partnerorganisationerna uppmuntrades att använda webbplatsen mathjälp.fi², som hade lanserats år 2020, för att informera om utdelningarna. I tjänsten beaktas aktörer som tack vare FEAD-finansiering delar ut livsmedel i samarbete med den administrativa myndigheten så att det är så lätt som möjligt för livsmedelshjälpsaktörerna att lägga till en beskrivning av stödprogrammet i sin egen annons om utdelning. År 2021 anmäldes till tjänsten över 24 000 utdelningar av livsmedelshjälp i 155 olika kommuner. Av alla evenemang som publicerades i tjänsten gällde 31,6 % FEAD-finansierad utdelning av EU:s livsmedelshjälp. Med avseende på EU:s livsmedelshjälp syntes användningen av tjänsten i utdelningsannonserna som livsmedelshjälpsaktörerna i kommuner med färre än 5 000 invånare publicerade. Av dem gällde ca 65 % utdelning av EU:s livsmedelshjälp. (Zitting och Nick 2022³).

Partnerskap

År 2021 informerade Livsmedelsverket och den nationella myndighet som representerar medlemsstaten (ANM) om genomförandet av programmet i huvudsak på sina webbplatser. En lägesöversikt över Finlands operativa program Hållbar tillväxt och jobb 2014–2020 gavs på uppföljningsgruppen för strukturfondsprogrammet för Finlands möte 20.5.2021.

Det årliga utvärderingsmötet med kommissionen hölls på distans 27.10.2021. Partnerorganisationernas och den administrativa myndighetens gemensamma årsmöte hölls även det på distans 25.1.2021. Vid årsmötet behandlas aktuella frågor och samtidigt ges instruktioner och råd om blankettifyllandet och handledningen av utdelningsställen. Vid mötet presenterades också livsmedelshjälpsverksamheten från livsmedelssäkerheten synpunkt. Vad gäller framtiden granskades preliminär information om genomförandet 2022, stängningen av stödprogrammet och läget beträffande förberedelserna för ESF+.

Från Finland har deltagare från den administrativa myndigheten och/eller partnerorganisationerna medverkat i FEAD Network-evenemangen. I FEAD-fondens nätverkspublikation om exempelprojekt i olika medlemsstater ingick också de bästa förfarandena i Finlands partnerorganisationer (den nyaste publikationen: FEAD Case Study Catalogue 2021).

FEAD och ESF

Fonderna samarbetar med varandra och söker fungerande samarbetsformer. Direkt samordning av finansieringsbesluten har inte ansetts vara nödvändig. Partnerorganisationerna har informerats om ESF:s verksamhet och på Livsmedelsverkets webbplats har det lagts ut

---

² Mer information om projektet Osallistava yhteisö i kapitlet FEAD och ESF.

³ Zitting Joakim & Reetta Nick (4.5.2022). Verkkopalvelu tarjoaa tietoa monipuolisesta ruoka-aputoiminnasta. (<https://dialogi.diak.fi/2022/05/04/verkkopalvelu-tarjoaa-tietoa-monipuolisesta-ruoka-aputoiminnasta/>)

länkar till webbplatserna för FEAD:s partnerorganisationer så att ESF:s projektaktörer enklare hittar de instanser som är verksamma inom FEAD.

Som konkret synergi kan man nämna de ESF-medfinansierade projekt⁴ som, för de partnerorganisationer som deltar i dem, fungerar som kompletterande åtgärd för att stärka de mindre bemedlades sociala delaktighet, eller där målgruppen delvis kan vara gemensam och bestå av mindre bemedlade personer som mottar mathjälp. Projekten finansieras inte ur FEAD. Bland annat följande projekt kan nämnas:

- Projektet Terveystehti (2016–2020), vars mål är att styra långtidsarbetslösa till hälsovårds- och socialtjänster och stärka deras livskompetens samt arbets- och funktionsförmåga. Projektets syfte är att utveckla en modell där medborgarorganisationer kan anlitas för att ge information om hälsokontroller och socialservice samt vägledning till att använda dessa. Två av FEAD:s partnerorganisationer fungerar som ansvariga aktörer inom projektet. Inom ramarna för projektet gjordes 46 besök till matutdelningar. Projektet har beviljats fortsättning efter år 2020 i form av projektet Terveystehti 2.0 som finansieras av STEA.
- Projektet Yhdessä katettu (ESF-finansierat för åren 2020–2022) är en fortsättning på ett tidigare projekt (2018–2020) vars syfte var att skapa en modell för ett nätverk av lokala aktörer som befrämjar gemenskapsandan och delaktigheten i arbetslivet, genom att utnyttja matsvinn och dess logistik. Inom ramarna för projektet utvecklar man verksamhetsformer för att öka social delaktighet och arbetslivserfarenhet bland personer i svagare ställning. Projektet förstärker samarbetet mellan företag, staden, församlingar och tredje sektorn samt ökar kunskapen om utnyttjande av matsvinnet. Målet för det pågående projektet är att utveckla, förankra och bredda nätverkets verksamhet.
- Polku kokonaiseksi Kansalaiseksi (2019–2020), vars syfte är att hitta lösningar till marginaliseringen av arbetsföra vuxna med hjälp av en lösningsorienterad förberedande utbildnings- och handledningsmodell, samt att utveckla den. Projektet avslutades 28.2.2021.

Utöver ESF är till exempel Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA) en betydande finansiär av organisationsverksamhet inom social- och hälsovårdssektorn i Finland. Partnerorganisationerna har kunnat använda sig av projekt som finansierats av STEA för att öka delaktigheten hos mindre bemedlade biståndsmottagare.

- Projektet Osallistava yhteisö 2019–2021. Syftet med projektet är att få till stånd riksomfattande samordning, öka mångsidigheten och samarbetet i lokala och regionala funktioner samt stärka individernas delaktighet, egenmakt och agentskap inom mångsidig livsmedelshjälp och gemensamma måltider. En av projektets utåt mest synliga former är kartunderlagstjänsten som öppnade 2020 för att underlätta kommunikationen för livsmedelshjälpsaktörer (www.mathjalp.fi).
- Genom projektet Kipinä har man ordnat till exempel gratis verksamhet för alla mindre bemedlade och arbetslösa och deras familjemedlemmar, såsom avgiftsfria föreläsningar om hälsa och motion och meningsfulla fritidsaktiviteter.

---

⁴ Närmare information om ESF-finansierade projekt: www.strukturfonder.fi

För att utveckla och organisera mathjälpsverksamheten på riksnivå för personer i behov av särskilt stöd har social- och hälsovårdsministeriet beviljat 2 miljoner euro i statsunderstöd för genomförande av mathjälp till utgången av år 2022. Understödet riktas till aktörer som ordnar mathjälp och får användas till kostnaderna för att organisera och befästa mathjälpsverksamheten samt sprida god praxis i fråga om mathjälpsverksamheten. Dessutom beviljade ministeriet 200 000 euro för utveckling av den nationella samordningen mellan organisationer som deltar i mathjälpsverksamheten.

Partnerorganisationerna utgjorde den största intressentgruppen i det operativa programmet. De företräder ett brett spektrum av olika organisationer som arbetar med att hjälpa mindre bemedlade personer i Finland Tyngdpunkten på samarbetet med intressentgrupperna på administrativ nivå har i fråga om arbets- och näringsministeriets ESF-program legat på att finna synergier i programmets verksamhet och att informera projekten och partnerorganisationerna om det praktiska programgenomförandet. Via den sakkunskap som finns inom jord- och skogsbruksministeriet har man strävat efter att få det operativa programmet att bättre svara mot framför allt livsmedels- och näringsfrågor.

Stödformerna i Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt kommer i fortsättningen att integreras i åtgärderna inom ramen för Europeiska socialfonden Plus. Livsmedelverkets roll stärktes i den nationella lagstiftningen genom att verket utsågs till förmedlande organ i "Ett förnybart och kompetent Finland 2021–2027", som är ett program inom EU:s regionalpolitik och strukturpolitik. I fortsättningen är Livsmedelsverket en i statsunderstödslagen avsedd statsbidragsmyndighet i ärenden som rör av Livsmedelsverket beviljade stöd med finansiering ur Europeiska socialfonden när det gäller projekt för materiellt bistånd till dem som har det sämst ställt.

Bokföring och insamling av information från utdelningsställena

Vid partnerorganisationernas utdelningsställen förs bok över de livsmedel som levererats till utdelningsställena och som delats ut där. I det operativa programmets ansökningsguide ingår instruktioner till partnerorganisationerna om att de är förpliktade att föra bok över användningen av de livsmedel som de har fått och att förvara bokföringsmaterialet. För bokföringen har den administrativa myndigheten utarbetat en separat blankett (för uppföljning av utdelningen och sammandrag av bokföringen). De föreningar och församlingar som delar ut livsmedelshjälp förutsätts använda de blanketter som Livsmedelsverket publicerat.

Till bokföringen fogas dokumenten som gäller utdelningen, såsom verifikationer på mottagandet av livsmedel (själva fraktsedlarna är i elektroniskt format) och verifikat över organisationernas interna eller inbördes överföringar. Bokföringen och dess bilagor förvaras hos föreningarna och församlingarna med tanke på eventuella kontroller. Den administrativa myndigheten upprättar årligen anvisningar om bokföringen och uppdaterar bokföringsblanketterna. Detta görs i praktiken därför att blanketterna är Excelbaserade och innehåller färdigt det aktuella årets uppdaterade produktuppgifter.

Den administrativa myndigheten fastställer de mängder livsmedel som köpts in via upphandling och som ska levereras till partnerorganisationerna efter det att avtalen med livsmedelsleverantörerna är bekräftade. Varje partnerorganisation meddelar den administrativa myndigheten hur de vill att de fastställda mängderna ska fördelas mellan dess olika utdelningsställen och skickar utöver mängduppgifterna också leveransmottagarnas

kontaktuppgifter till den administrativa myndigheten. Varje leverans avtalas med utdelningsställets kontaktperson och uppgifterna om leveranserna sparas i den administrativa myndighetens datasystem.

Utdelningsstället för bok över mottagna livsmedel samt bok över utdelade livsmedelspaket och måltider. Efter avslutad utdelning gör utdelningsstället dessutom en bedömning av hur biståndsmottagarna fördelade sig på olika målgrupper. Som hjälp vid bedömningen kan utdelningsstället använda sig av den administrativa myndighetens blankett.

Varje utdelningsställe gör en årsredovisning till sin egen partnerorganisation, som av utdelningsställets uppgifter sammanställer partnerorganisationens årsberättelse som skickas till den administrativa myndigheten. Årsberättelsen ges på den administrativa myndighetens blankett för årsanmälan, där man för var och en produkt specificerar utdelningen av stödet samt bedömer genomförandet av programmet och dess betydelse för stödmottagarna med beaktande av det operativa programmets indikatoruppgifter. I årsberättelsen redogörs för bland annat antalet utdelade matpaket och måltider samt antalet biståndsmottagare och de EU-subventionerade livsmedlens andel av all livsmedelshjälp som partnerorganisationen delar ut. Årsberättelsen skickas till Livsmedelsverket före utgången av januari året efter stödåret.

Livsmedelsutdelningen 2021

Transporterna av livsmedel till partnerorganisationerna ordnades centraliserat. Livsmedlen som skulle delas ut fördes till en lagerplats i Åbo för uppsamling i partier som avsändes till organisationer och församlingar. Livsmedelsverket vidarebefordrade organisationernas uppgifter om leveransadress och produktmängder till det företag som ansvarar för transport- och lagringstjänster. Utifrån dessa uppgifter samlades produkterna upp och skickades vidare till biståndsorganisationernas och församlingarnas lagerlokaler. Utdelningarna genomfördes i två etapper på våren och på hösten 2021. Det sammanlagda antalet försändelser under året var 775 stycken (2020: 753 st.). När det var möjligt sammanslogs livsmedelsleveranserna till samma ort. De sista livsmedlen var framme hos mottagarna 30.11.2021.

Till partnerorganisationerna levererades år 2021 sammanlagt ca 1 863 ton livsmedel (2020 ca 1 963 ton). Sammanlagt 17 partnerorganisationer deltog. Utdelningen av livsmedel skedde via totalt 658 utdelningsställen. Partnerorganisationerna delade ut sammanlagt ca 1 825,63 ton livsmedel (2020: ca 1 984 ton), som användes till 316 745 matpaket och tillredning av 12 683 måltider. Användningen av livsmedel i måltider förblev blygsam, alldeles som år 2020.

Andelen livsmedel som köpts med fondmedel av allt bistånd som delades ut av partnerorganisationerna (livsmedel som fått som donation eller livsmedel som organisationen själv köpt in för utdelning) uppskattades till ca 16 % (år 2020 till ca 16 %). Ställvis nådde livsmedlen partnerorganisationerna i slutet av året, så enligt partnerorganisationernas anmälningar återstod det ca 395 ton att dela ut till mindre bemedlade i början av 2022. Utdelningsställena informerades i juni 2021 om att det gällde att senast vid utgången av mars 2022 ha delat ut till mindre bemedlade de EU-livsmedel som hade levererats år 2021. Vid behov var det möjligt för partnerorganisationerna att i fråga om enskilda utdelningsställen be om förlängning av utdelningarna av särskilda skäl.

Merparten av produkterna (ca 66 %) delades ut till biståndsmottagarna via Kirkkopalvelut Ry, Työttömien Keskusjärjestö Ry och ViaDia Ry. Andra partnerorganisationer var ADRA Finland Säätiö, Asaria Ry, Ehkäisevä Päihdetyö EHYT Ry, Hyvä Sanoma Ry, Jokilaaksojen nuorten tuki Ry, Kainuun Kansalaiskeskus Ry, Lammin Siion-Lähetys Ry, Mathjälp Ruoka-apu Rf, Mielenterveyden keskusliitto, Mäntsälän Helluntailähetys ry, Rauman Seudun Työnhakijat Ry, Sotkamon Rukoushuoneyhdistys Saalem Ry, Finlands Ortodoxa kyrka och Finlands Röda Kors.

Partnerorganisationerna uppskattade att sammanlagt 294 644 personer (år 2020: 317 490) omfattades av det operativa programmet för dem som har det sämst ställt. Den uppskattade mängden hjälpbehövande sjönk i förhållande till åren 2020 och 2019. Uppskattningen skiljer sig från vad mathjälpsaktörerna allmänt har yttrat om förändringarna i antalet personer i Finland som behöver bistånd. Det är möjligt att stödformen förklarar trenden. Fastän antalet mottagare av EU:s mathjälp har minskat i genomsnitt har det kunnat stiga i synnerhet när det gäller aktörer som delar ut donerad mat.

Partnerorganisationerna uppskattade enligt de fastställda indikatorerna att ca 14 % (15%⁵) av biståndsmottagarna var under 15 år, ca 36 % (33 %) var minst 65 år och ca 45 % (45 %) var kvinnor. Andelen migranter, personer med utländsk bakgrund eller olika minoriteter såsom romer utgjorde ca 12 % (11 %) av biståndsmottagarna. Andelen personer med funktionsnedsättning uppskattades vara ca 2 % (2 %) och andelen bostadslösa personer ca 1 % (1 %).

Produkter köpta med fondmedel delades år 2021 ut också på Åland via Matbanken på Åland rf (partnerorganisation: Kirkkopalvelut ry). På Åland innehöll matkassen också livsmedel som fått via andra donatorer. Sammanlagt delades det på Åland ut ca 2 750 kg livsmedel som finansierats med FEAD-medel, och uppskattningen av antalet biståndsmottagare hade enligt Matbanken på Åland rf inte nämnvärt ändrat jämfört med föregående år (2021: 650/ 2020: 652 personer). Andelen utdelad mathjälp översteg inte den maximala mängdreservation som skrivits in för Åland i det operativa programmet.

Långa avstånd orsakar problem i distributionen av livsmedel

Placeringen av utdelningsställena för livsmedelshjälp är beroende av var de lokala föreningarna och församlingarna som deltar i partnerorganisationernas utdelning är belägna, samt av vilka lokaliteter de kan använda för livsmedelshjälpen (bl.a. lagring av livsmedel). På grund av långa avstånd måste transportkostnaderna ändå hållas i balans i förhållande till de livsmedel som skaffas. Av den anledningen har leveranserna av livsmedel till partnerorganisationernas lokala verksamhetsställen begränsats till två gånger per år och det minsta partiet som levereras är i princip 1 000 kg/leverans.

Även om man försöker leverera livsmedlen så nära som möjligt, kan det ändå hända att hjälpen finns långt från de behövande. En del av de lokala föreningarna och församlingarna levererar även i mån av möjlighet mathjälp hem till de hjälpbehövande. Biståndsmottagarna är då vanligen åldringar eller rörelsehämmade. En partnerorganisation använder sig av en "butiksbil" för utdelning av livsmedel på några orter. Bilen åker runt i ett ganska

---

⁵ Sifferuppgifterna inom parentes avser motsvarande uppgift för år 2020.

vidsträckt område varje vecka och får tag på framför allt rörelsehindrade eller hjälpbehövande personer som är svåra att nå, i synnerhet åldringar.

Kompletterande åtgärder

Av partnerorganisationerna förutsätts att de genomför kompletterande åtgärder som stöder social delaktighet, vilket till sin karaktär är att åtminstone informera om olika tjänster. I samband med kompletterande åtgärder använder man sig av partnerorganisationernas sakkunskap och lokalkännedom om tjänster och projekt (t.ex. ESF). Avsikten är inte att det operativa programmet ska ersätta andra insatser som genomförs i medlemsstaten för att bekämpa fattigdom och social utslagning.

Undantagsläget under 2021 avspeglade sig kraftigt i många partnerorganisationers sätt att genomföra kompletterande åtgärder. I stället för gruppinsatser betonar man individuella möten, som en organisation uttrycker saken: "i mån av möjlighet har man kunnat diskutera med folk och lyssna på dem". Mötena beskrevs oftast som ansikte mot ansikte. Biståndsmottagaren kunde få en möjlighet att diskutera med t.ex. stadens socialhandledare, en anställd vid församlingen och/eller en av partnerorganisationens volontärer. Även telefonkontakter framkom. En partnerorganisation hade i mån av möjligt genomfört kompletterande åtgärder med hjälp av videosamtal.

Kompletterande åtgärder genomfördes ofta även med hjälp av informationsmaterial som delades ut i samband med mathjälpen. Som exempel på dessa var FPA:s broschyrer, recepthäftet Smakrikt från EU matkassen, samt socialtjänstens broschyrer. Utöver EU-mathjälpsprodukterna kunde partnerorganisationerna dela ut annat materiellt stöd som andra mat-hjälpsprodukter samt donerade kläder och skor, hobbyredskap för barn, kärl, sängkläder o.s.v. till biståndsmottagarna.

De genomförda kompletterande åtgärderna spände över ett brett spektrum och insatserna motsvarade tidigare års verksamhetssätt. Vid genomförandet betonades de åtgärder som var mest lämpade för den verksamhet som respektive partnerorganisation och dess utdelningsställen utövar. Budskapet från organisationerna är att utdelningen av livsmedel stärker det övriga sociala umgänget, man hittar kamratstöd i den egna vardagen och på många utdelningsställen kan också den hjälpbehövande själv vara med och hjälpa till. Utöver utdelningen av mat genomförde organisationerna och församlingarna kompletterande insatser på följande vis (sammanfattning):

- Information om sådana tjänster eller händelser inom den offentliga sektorn eller tredje sektorn som stöder den sociala delaktigheten samt vägledning till social service, bostads- och/eller sysselsättningservice och/eller rådgivning i användningen av ovan nämnda tjänster
  - Information om den verksamhet och de rådgivningstjänster som organisationerna och församlingarna erbjuder
  - Information om ESF-projekt eller möjlighet att delta i projekt
  - Information om FPA:s och TE-byråernas tjänster och vägledning till social- och hälsovårdstjänster, som t.ex. bostads- och ekonomiska frågor, hälsokontroller och information om mentalvårds- och missbrukarservice
  - Information om kommunens/stadens evenemang och motionsmöjligheter

- Rådgivning till mindre bemedlade om betydelsen av näringsrik kost och om effektivare användning av produkterna
  - Med hjälp av recepthäften och matlagningskurser
  - Handledning och råd om matlagning och om att klara av vardagsrutiner
- Som annat stöd som stärker delaktigheten erbjöds bl.a.
  - Möjligheter till gemensamma måltider såsom frukost eller kaffeservering för att göra matutdelningen till en social händelse.
  - Möjligheter att mäta blodtryck och blodsocker
  - Stimulerande verksamhet som olika slags klubbar (kockkurs för mindre bemedlade barn), workshoppar, lägerverksamhet, café- och kantinverksamhet, kultur- och välfärdstjänster samt föreläsningar, sport och andra hobbygrupper
  - Frivilliga andaktsstunder och diskussionsmöjligheter
  - Uppsökande ungdomsarbete och ungdomsarbetsprojekt
  - Skötsel av ärenden och annan hjälp för äldre och funktionshindrade, som t.ex. snöskottning eller gräsklippning
  - Rehabiliterande arbete
  - Utdelning av kläder, hobbyredskap och hygienprodukter samt betalningsförbindelser i närbutiker

År 2019 genomförde den administrativa myndigheten ett samarbetsprojekt tillsammans med Marthaförbundet. Med sin sakkunskap uppdaterade Marthaförbundet inom ramarna för ett eget projekt möjligheten att använda de vanligaste livsmedlen i livsmedelshjälpen i form av ett recepthäfte. I recepten beaktade Marthaförbundet speciellt det produktutbud som är tillgängligt genom EU:s livsmedelshjälp i receptens huvudråvaror. Den administrativa myndigheten skaffade totalt 170 000 exemplar av det nya recepthäftet "Smakrikt från EU matkassen" för att delas ut på partnerorganisationernas utdelningsställen. Recepthäftet har också delats ut fritt i elektroniskt format. Det fanns även en del recepthäften att dela ut ännu under 2021. Recepthäftet har även funnits att ladda ner på internet och skriva ut på finska, svenska och engelska.

År 2021 fortgick olika restriktioner som var en följd av pandemin och som påverkade partnerorganisationernas biståndsmottagare, men även volontärerna. I organisationerna fäste man särskild uppmärksamhet vid hygien, säkerhetsavstånd och sammankomstbegränsningar. Begränsningarna påverkade utdelningen av EU-mathjälp på många sätt. Personliga kontakter minimerades. Största delen av utdelningen av mathjälp skedde via utdelning av på förhand förberedda matkassar, och man hade redan det föregående året delvis avstått från att servera måltider eller kaffe i samband med matutdelningen. För att undvika större sammankomster fanns det en möjlighet att på förhand anmäla om hjälpbehovet till organisationen och reservera en tid för avhämtning av mathjälpen. Mathjälp levererades även i högre utsträckning med hjälp av volontärer direkt till de hjälpbehövandes hem.

Tillsyn

Finansministeriets finanscontrollerfunktion har hand om tillsynen över det operativa programmet i egenskap av oberoende revisionsmyndighet. Myndigheterna utsågs år 2016 i enlighet med artikel 37 i förordning (EU) nr 223/2014.

Revisionsmyndigheten utförde en kontroll hos den administrativa myndigheten 9–10.12.2021. Föremål för kontrollen var såväl systemet som de åtgärder och konton som

sorterar under det operativa programmet. Vid kontrollen upptäcktes varken kostnader som inte berättigade till stöd eller fel som hänförde sig till förfarandesättet.

I genomförandet inkluderar den administrativa myndigheten verifieringar på plats som riktar sig mot partnerorganisationernas lokala utdelningsställen. Verifieringarna innefattar bl.a. lagringen av livsmedel, bäst före-dateringar, uppföljningen av rekommenderad maximal utdelningsmängd, distributionssättet, informationen, uppfyllandet av minimikravet för kompletterande åtgärder, utdelningssituationen i mån av möjlighet samt bokföringen.

Urvalen för verifieringarna görs på basis av riskvärdering. Eftersom inget stöd i pengar betalas till partnerorganisationerna, utan stödet ges i form av livsmedel, riktas kontrollbesöken i princip mot de utdelningsställen som sorterar under partnerorganisationen. I planen beaktas också övriga besök till organisationerna.

Vid riskbedömningen beaktas de partnerorganisationer som har beviljats mer än 100 000 kg livsmedel att dela ut, nya aktörer eller aktörer som på fem år inte varit föremål för något verifieringsbesök, formen för utdelning av livsmedel (öppen och riktad utdelning) samt organisationer som plockats ut för kontroll på basis av observationer. I planen beaktas dessutom övriga inspektioner som man haft vetskap om eller av myndigheterna avlagda besök på plats. Den geografiska täckningen samt olika slag av partnerorganisationer beaktas i planen. Objekten väljs ut separat för var och en utdelningsomgång (målet är två utdelningar av livsmedel/år).

För undantagsplanen för på plats utförda verifieringsbesök tillämpades kommissionens lindringar för olika genomförandeförordningar tillämpliga inom jordbrukspolitikens område avseende bl.a. administrativa kontroller och kontroller på plats (kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/532 av den 16 april 2020). Vid kontrollerna tillämpades Livsmedelsverkets särskilda anvisningar (Livsmedelsverkets kontroller i särskilda situationer orsakade av covid-19). Anvisningen sammanställdes 17.3.2020 och uppdaterades regelbundet; år 2021 uppdaterades den 26.3.2021 och 29.9.2021.

Undantagen i fråga om verifieringar på plats fortgick i någon mån år 2021 på grund av covid-19-pandemin, alltså coronaviruspandemin, och de omfattande rörelsebegränsningar som hade införts i EU:s medlemsstater i mars 2020. Därför var det inte nödvändigtvis möjligt att utföra verifieringar på plats enligt den normala urvalsplanen, utan verifieringar utfördes vid behov också per distans. När verifieringar planerades beaktade man alltid de rekommendationer och föreskrifter beträffande coronaviruspandemin som gällde i respektive område, och verifieringarna utfördes i enlighet med dem. Om verifiering på plats inte var möjlig att utföra, kontrollerades bokföringen och lagren per distans för att förvissa sig om att systemet fungerade.

År 2021 utfördes åtta verifieringar på plats, av vilka en del per distans, vid utdelningsställen som tagit emot livsmedel. Mängden livsmedel som var föremål för kontroll baserades i planen på den mängd livsmedel som levereras till utdelningsstället under utdelningsomgången. I praktiken kunde utdelningsstället, beroende på verifieringstidpunkten, ännu ha kvar livsmedel från ett tidigare parti i lager. I samband med verifieringen gick man då igenom hela lagret.

Under verifieringsbesöket ges vid behov muntliga rekommendationer och anvisningar, om det i samband med besöket framkommer omständigheter som kräver instruktioner. En

skriftlig kontrollrapport skickas även för kännedom till den partnerorganisation som ansvarar för utdelningsstället. Vid behov kan man på basis av rapporten i efterhand be utdelningsstället om en ytterligare utredning om hur utdelningsstället avser ändra sin verksamhet, så att utdelningen ska förlöpa enligt anvisningar och bestämmelser.

De vanligaste observationerna från verifieringsbesöken gällde olika grader av fel i bokföringen över utdelningen av livsmedel, brister i kommunikationen samt brister i granskningen av varor i samband med avlastningen. I regel går man till väga så att handledning och rådgivning ges direkt till det utdelningsställe som är föremål för besöket, men också till den partnerorganisation vars underlydande utdelningsställe observationen gäller. Det är också möjligt att göra en jämförelse av bokföringen över utdelningen och lagersituationen vid tidpunkten för verifieringsbesöket som skrivbordsarbete efter besöket. Om de givna anvisningarna inte är tillräckliga åtgärder för att ändra verksamheten, kan man tillfälligt eller helt och hållet avbryta leveransen av produkter till det berörda utdelningsstället eller till hela partnerorganisationen.

Främjande av en balanserad kost

Vid valet av livsmedel har man beaktat produkter som stöder en mångsidig kost samt livsmedelssäkerheten. Vidare har man i synnerhet tagit hänsyn till hur livsmedlen går att transportera liksom till partnerorganisationernas begränsade lagringsmöjligheter och produkternas hållbarhet. Av transport- och lagringstekniska skäl har färskprodukter eller produkter som kräver kyltransport och kylagring inte kunnat tas med i sortimentet.

Livsmedel som delades ut till dem som har det sämst ställt under 2021 var följande: vete-mjöl, semlemjöl, grötflingor, pastaprodukt, köttkonserv, surskorpor, frukostprodukt av spannmål (müsli), ärtsoppa, mjölkpulver och den färdiga måltidsingrediensen potatismospulver samt kex. Förutom livsmedlen från det operativa programmet kan partnerorganisationerna även dela ut livsmedel som fåtts som donation.

Vid livsmedelsupphandlingen fästes avseende vid höga kvalitetskrav på produkterna och Statens näringsdelegations näringsrekommendationer. Med de utvalda produkterna försöker man stöda näringsdelegationens rekommendationer. För enskilda produkter hade särskilda kvalitetskrav fastställts. Till exempel fastställdes köttinnehållet i ärtsoppan (minst 4 %) och mjölkpulvret skulle innehålla D-vitamin.

Partnerorganisationerna uppskattar själva vilka produkter och mängder de behöver vid utdelningen och kan därmed också själv bestämma innehållet i de matpaket de delar ut. Det sätt på vilket partnerorganisationen organiserar utdelningen (t.ex. hur ofta utdelningarna genomförs), samt vilka andra donerade produkter som finns att tillgå, inverkar på innehållet i paketen. Produkter som fås som donation är oftare färskprodukter eller också håller deras bäst före-datum på att gå ut, och därför krävs det vanligen att de delas ut snabbt. Respon- sen visar att de produkter som fås via programmet vanligen inte är sådana som organisationerna erbjuds som donationer.

Partnerorganisationerna utarbetar en rekommendation för maximal utdelningsmängd till utdelningsställena, varvid organisationen, om den så önskar, kan beakta privathushållets storlek i fråga om matpaketen och enligt detta dela ut mer produkter till ett större hushåll än till ett enpersonshushåll.

Innehållet i medeltal i de matpaket som delades ut till enpersonshushåll år 2021:

Produkt	st.
Köttkonserv, 0,4 kg	1–3
Surskorpa, 0,370 kg	1–2
Makaroner, 0,4 kg	1–3
Müsli, 0,75 kg	1–2
Grötflingor 1 kg	1
Semlemjöl, 2 kg	0–1
Vetemjöl, 2 kg	0–1
Mjölkpulver, 0,4 kg	1–2
Ärtsoppa, 0,435 kg	1–3
Potatiospulver, 0,2 kg	1–3
Kex, 0,3 kg	1–2

Partnerorganisationernas respons beaktas när produktsortimentet slås fast. Enligt respon- sen önskades produktsortimentet innehålla sådana produkter som man enkelt kan tillreda en måltid av. Trots att man inte kunnat beakta specialdieter i produktsortimentet ansåg partnerorganisationerna att sortimentet allmänt sett var mångsidigt och kvaliteten rimlig. Särskilt tack fick konserverna, potatiospulvret och kexen. Fullkornsmakaroner var de produkter som mest delade åsikterna. En del av biståndsmottagarna är vana att använda mindre fiberhaltiga, s.a.s. ”vanliga” makaroner.

Produktsortimentet år 2021 var likadant som år 2020. Som produkter utanför det nuva- rande produktsortimentet föreslogs knäckebröd, grötris, glutenfria produkter, te, socker, torrjäst, matolja, grytingredienser, påsoppor, produkter där griskött inte ingår samt hygi- enprodukter. Oftare nämndes vegetariska alternativ, konserver generellt och inhemska produkter.

Miljön: klimatpåverkan och strävan att minska matavfallet

I samband med beredningen av programmet har de myndigheter som ansvarar för bered- ningen gjort upp en promemoria om hur konsekvenserna för miljön beaktas vid bered- ningen av det operativa programmet för bistånd till dem som har det sämst ställt 2014– 2020⁶. Eftersom livsmedlen inom det operativa programmet upphandlas och levereras centraliserat till partnerorganisationerna, hänför sig det operativa programmets direkta mil- jökonsekvenser i huvudsak till livsmedelstransporterna. Eftersom de upphandlade voly- merna dock är relativt små orsakar den centraliserade upphandlingen och transporten av dem mindre miljökonsekvenser än när varje partnerorganisation själv genomför transpor- terna. Tillvägagångssättet lättar också på partnerorganisationernas administrativa börda. Den administrativa myndigheten gör en betydande insats när det gäller upphandlingen av produkter och logistiska arrangemang. De upphandlade produktmängderna baserar sig på partnerorganisationernas uppskattning av antalet hjälpbehövande och mängden livsmedel som delas ut som mathjälp. Partnerorganisationerna gör sin årliga uppskattning av mängden

---

⁶ Förhandsuppskattning av det nationella operativa programmet inom fonden för europeiskt bistånd till de sämst ställda (FEAD)

året före utdelningsåret. På så sätt kan man vid behov bättre reagera på förändringar i förhållandena vad gäller produktmängder och produktsortiment.

Inom det operativa programmet för bistånd till de sämst ställda kan partnerorganisationerna även dela ut donerade produkter som mathjälp till mindre bemedlade. När det gäller valet av nya produkter inom programmet beaktas framför allt kvalitetskraven för livsmedlen, att de har lång hållbarhet, är lätta att hantera, att mängden så väl som möjligt motsvarar det uppgivna behovet samt att de kompletterar livsmedelssortimentet med hänsyn till eventuella donerade livsmedel.

En nationell förordning av statsrådet om krisstöd till frukt- och grönsaksproducenter 1331/2015 trädde i kraft 24.11.2015. Vid en sådan gratis utdelning som avses i förordningen går man till väga så att en producent eller en producentorganisation kan avtala om leverans av en produkt för gratis utdelning med samma aktörer som är godkända till EU:s program för livsmedelsbistånd (godkänd med stöd av förordning (EU) nr 223/2014). I praktiken kan producenterna enligt förordningen få stöd då de ger frukt eller grönsaker för gratis utdelning som livsmedelshjälp till mindre bemedlade via partnerorganisationer som är godkända att ingå i det operativa programmet för bistånd till de sämst ställda. Producenterna eller producentorganisationerna använde sig inte av stödformen i fråga år 2021.

Partnerorganisationerna ska följa Livsmedelssäkerhetsverket Eviras (numera Livsmedelsverket) anvisning Livsmedel som överlåts till livsmedelsbistånd⁷. Anvisningen är riktad i synnerhet till välgörenhetsorganisationer, men också till de myndigheter som utför inspektioner enligt Finlands livsmedelslagstiftning. Syftet med anvisningen är att ge instruktioner för att minska på matsvinnet, utan att för den skull ge avkall på livsmedelssäkerhet, tydliga arbetsätt och ansvarsfrågor som rör överlåtelse av livsmedelsbistånd.

I anvisningarna till partnerorganisationerna om det operativa programmet har man särskilt betonat att de instanser som tar emot livsmedel ska fästa uppmärksamhet på korrekt förvaring av livsmedlen samt på bäst före-datumen, så att matsvinnet till följd av produkter som farit illa eller blivit för gamla blir så litet som möjligt.

Förberedelser för stängning av programperioden

En del av höstens livsmedelsförsändelser nådde fram först i slutet av året, så livsmedelsutdelningarna fortsatte på många håll in på 2022 års sida. Aktörerna hade instruerats att vid utdelningarna beakta att programperioden var på väg att upphöra.

Beträffande 2022 års utdelningar ser utdelningsställena till att partnerorganisationerna utan dröjsmål efter de sista utdelningarna får den information som behövs, och på motsvarande sätt får den administrativa myndigheten uppgifter om 2022 års utdelningar från partnerorganisationerna.

Strukturerad undersökning som riktades till biståndsmottagarna

I slutet av år 2021 och i januari 2022 genomfördes en med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2016/594 förenlig strukturerad undersökning av slutmottagare inom det

---

⁷ Eviras anvisning 16035/2 Livsmedel som överlåts till livsmedelsbistånd

operativa programmet. Frågorna i den var i linje med bilagan till förordningen och kommissionens anvisningar. Intervjumaterialet samlades in av Taloustutkimus Oy i form av personliga intervjuer. Materialet innehåller inga personuppgifter.

År 2021 svarade sammanlagt 17 partnerorganisationer för livsmedelsutdelning inom ramen för det operativa programmet. Intervjuerna utfördes från november 2021 till januari 2022 vid 20 olika utdelningsställen som åtta partnerorganisationer drev.

De som basar för partnerorganisationernas utdelningsställen besvarade några bakgrundsfrågor som rörde utdelningsstället. Det frågades efter hur ofta utdelningar ordnas (dagligen <1–2 gånger/år), vilken typ av kompletterande åtgärder som genomförs i samband med livsmedelsutdelningen, om annat materiellt bistånd delas ut utöver EU:s mathjälp, ungefär hur många som fick bistånd året innan, hur pass stor nyttan av de erbjudna kompletterande åtgärderna bedöms vara samt hur stor den administrativa börda som stödprogrammet medför bedöms vara.

I typiska fall delar utdelningsställena ut inte bara livsmedelsbistånd som EU finansierar utan också livsmedel som har donerats eller anskaffats med annan finansiering; dessa livsmedel delas ut i form av antingen matpaket eller måltider. Över hälften av de intervjuade utdelningsställena delade ut också annat materiellt bistånd än livsmedel. Som annat materiellt bistånd nämndes bland annat kläder, möbler, presentkort och hygienartiklar. En fjärdedel av de intervjuade utdelningsställena delade ut enbart livsmedelshjälp som finansieras av EU.

Utdelningsställets erfarenheter av de administrativa utmaningarna i samband med EU:s livsmedelshjälp fördelade sig ganska jämnt mellan de tre svarsalternativen⁸. En knapp tredjedel av respondenterna upplevde de administrativa kraven som svåra att uppfylla; här nämndes bokföringskraven och insamlingen av indikatoruppgifter.

Materialet omfattar sammanlagt 389 intervjuer med mottagare av livsmedelshjälp. Platserna för intervjuerna valdes bland de organisationer som deltog i livsmedelsutdelningen år 2021 så att de var representativa för det operativa programmet. Vid urvalet beaktades olika organisationer, organisationernas storlek med avseende på hela livsmedelsutdelningen samt det geografiska läget.

Respondenternas åldersfördelning var följande:

16–24 år	25–49 år	50–64 år	över 65 år
2 %	32 %	32 %	34 %

Omkring 58 % av alla respondenter var kvinnor. Av respondenterna var ca 13 % ensamstående förälder, och av dem var 79 % kvinnor.

Nästan hälften av respondenterna berättade att det bistånd som de fick var till hjälp för andra personer förutom dem själva. Hjälpen nådde på detta sätt inte bara respondenterna utan också 395 andra personer, av vilka ca 33 % var barn under 15 år.

---

⁸ Frågan och svarsalternativen: Anser ni att de administrativa kraven i samband med projektet FEAD/utdelning av EU:s livsmedelshjälp är: lätta att uppfylla, ändamålsenliga, eller svåra att uppfylla?

Av respondenterna hade 91,5 % inga förvärvsinkomster, men 88 % av respondenterna berättade att de ändå hade andra inkomster eller fick stöd. Nästan 7 % av respondenterna berättade att hushållet inte hade vare sig arbetsinkomster eller andra inkomster och inte heller fick några förmåner.

Största delen av respondenterna var finska medborgare (89 %). Knappt 4 % var medborgare i något annat EU-land, och 2 % var flyktingar eller asylsökande. Nästan alla respondenter (98 %) uppgav att de bodde i antingen ägar- eller hyresbostad. Några respondenter hade emellertid ingen plats att bo på.

Det utdelade biståndet är av betydelse för mottagarna. Sammanlagt 93 % av respondenterna upplevde att det bistånd som de får är betydelsefullt för det egna hushållet och ca 4 % av respondenterna upplevde att biståndet delvis är av betydelse eller inte alls är av någon betydelse. I svaren framkommer också att biståndsbehovet många gånger är långvarigt. Strax under en fjärdedel av respondenterna (23 %) berättade att de fick livsmedelshjälp för första gången. Över 65 % av respondenterna berättade att de inte heller ett år tidigare skulle ha haft råd att köpa de produkter som de just hade fått i form av bistånd.

Vid sidan av utdelningen av livsmedelshjälp står hjälp och rådgivning av många andra slag att få. Det vanligaste är att hjälpen och rådgivningen anknyter till hur man tillreder och förvarar mat, och biståndsmottagarna hänvisas också till behöriga tillhandahållare av tjänster. De respondenter som delar ut mathjälp bedömer att ca 45 % av dem som året innan hade tagit emot bistånd hade haft nytta av tjänster, tips eller råd som hade erbjudits som komplement till det materiella biståndet. Biståndsmottagarnas svar var tudelade. Sammanlagt 109 respondenter bedömde att annan hjälp som de hade tagit emot utöver mat hade varit till stor eller ganska stor nytta, medan 60 respondenter uppgav att den inte hade varit till särskilt stor nytta eller att den inte alls hade varit till nytta.

Endast en mycket liten andel av respondenterna (3 %) berättade att de hade haft svårt att få mathjälp. Den vanligaste orsaken som nämndes var att det var svårt att få information om utdelningen av livsmedel. Även om de flesta av dem som intervjuades inte hade upplevt att det var svårt att få hjälp kan man fästa vikt vid dem som berättade om svårigheter och särskilt vid informationen om lokala utdelningar. När det gäller tillgången till information tyder ingenting i materialet på att det skulle ha varit fråga om utmaningar som har med bristfälliga språkkunskaper att göra. Andra svårigheter som enstaka respondenter nämnde var långa avstånd, att stödformen inte lämpade sig för behovet och att de upplevde skam.

2.3 Gemensamma indikatorer

2.3.1 Inputindikatorer

ID	Indikatorer	Enhet	2021
1	Sammanlagda stödberättigande offentliga utgifter som godkänts enligt dokumenten med villkoren för stödet till insatserna ⁹	EURO	0,00 ¹⁰
2	Sammanlagda stödberättigande offentliga utgifter som stödmottagarna haft och betalat vid genomförandet av insatserna ¹¹	EURO	4 370 426,95
2a	Sammanlagda stödberättigande offentliga utgifter som stödmottagarna haft och betalat vid genomförandet av insatser som gäller livsmedelsbistånd	EURO	4 240 340,61
2b	Sammanlagda stödberättigande offentliga utgifter som stödmottagarna haft och betalat vid genomförandet av insatser som gäller grundläggande materiellt bistånd	EURO	0,00
3	Sammanlagda stödberättigande offentliga utgifter som deklarerats till kommissionen	EURO	2 246 261,94

---

⁹ Innefattar tekniskt bistånd.

¹⁰ De sista bevilningsfullmakterna enligt programmets finansieringsram har redan bundits år 2019.

¹¹ Innefattar tekniskt bistånd.

2.3.2 Utfallsindikatorer för utdelade livsmedel

ID	Indikatorer	Enhet	2021
4	Mängd frukt och grönsaker	Ton	0
5	Mängd kött, ägg, fisk och skaldjur	Ton	187,44
6	Mängd mjöl, bröd, potatis, ris och andra stärkelsehaltiga produkter	Ton	1 124,81
7	Mängd socker	Ton	0
8	Mängd mjölkprodukter	Ton	102,24
9	Mängd fett, olja	Ton	0
10	Mängd färdigmat och andra livsmedel (som inte omfattas av de övriga kategorierna)	Ton	411,14
11	Sammanlagda mängden utdelade livsmedel	Ton	1 825,63
11a	Andel livsmedel för vilka endast transport, distribution och lagring har betalats av det operativa programmet	%	0
11b	Andel livsmedelsprodukter som medfinansierats genom fonden som delas ut av partnerorganisationerna.	%	16
12	Sammanlagda antalet utdelade måltider, helt eller delvis finansierade av det operativa programmet	Antal	12 683
13	Sammanlagda antalet utdelade livsmedelspaket, helt eller delvis finansierade av det operativa programmet	Antal	316 745

2.3.3 Resultatindikatorer för utdelade livsmedel

ID	Indikatorer	Enhet	2021
14	Det sammanlagda antalet personer som får livsmedelsbistånd	Antal	294 644
14a	Antal högst 15-åriga barn	Antal	42 118
14b	Antal minst 65-åriga vuxna	Antal	105 515
14c	Antal kvinnor	Antal	133 493
14d	Antal migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Antal	36 301
14e	Antal personer med funktionsnedsättning	Antal	7 055
14f	Antal hemlösa personer	Antal	2 727

2.3.4 Utfallsindikatorer för grundläggande materiellt bistånd

I Finlands operativa program genomförs ingen utdelning av grundläggande materiellt bistånd.

2.3.5 Resultatindikatorer för grundläggande materiellt bistånd

I Finlands operativa program genomförs ingen utdelning av grundläggande materiellt bistånd.

3 BIDRAG TILL UPPNÅENDET AV DE SÄRSKILDA OCH ALLMÄNNA MÅLEN FÖR FEAD

3.1 Information om och bedömning av bidrag för att uppnå de specifika och globala målen för fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (Fead), som anges i artikel 3 i förordning (EU) nr 223/2014

I det operativa programmet bedöms det att enligt Europa 2020-strategin – Finlands nationella program kan det kvantitativa målet enligt Europa 2020-strategin nås i Finland, om antalet människor som löper risk för att bli fattiga och utslagna minskas med cirka 150 000. I fråga om cirka 50 000 människor kan målet nås genom sysselsättningsåtgärder. Även om den finska lagen om utkomststöd förutsätter att kommunerna svarar för tryggheten av den oundgängliga försörjning som befolkningen behöver har forskare bedömt att särskilt när problemen blir långvariga och hopar sig verkar människorna falla igenom den offentliga sektorns skyddsnet och bli tvungna att ty sig till livsmedelshjälp och annan icke officiell hjälp. Dessutom har det uppskattats att endast ytterst få upplever egentlig hungersnöd, men att brist på mat oftast tar sig uttryck i ständigt otillräcklig och ensidig kost.

I de senaste årens diskussioner har olika aktörer uttryckt att antalet mottagare av livsmedelshjälp har ökat, i synnerhet i och med covid-19-pandemin. Uppgifterna om antalet mottagare av livsmedelshjälp är knapphändiga och baserar sig på olika uppskattningar. Enligt tidigare forskningsrön om personer som anlitar livsmedelshjälp har det uppskattats att utdelningen av livsmedel som är gratis når en stor del av dem som har det allra sämst ställt och att cirka 20 000–25 000 personer varje vecka skaffar mat via livsmedelsbistånd. Harrison, Kaustell och Silvennoinen (2020:22¹²) gjorde i sin studie bedömningen att förändringarna i behovet av livsmedelshjälp kan vara mycket olikartade i olika områden och att informationen om utbudet av livsmedelshjälp borde ställas i proportion till befolkningens mängden. Det sammanlagda behovet av livsmedelshjälp har kunnat öka i ett område samtidigt som aktörerna inom livsmedelshjälpen har blivit fler. Att besökarantalen hos organisationer i utflyttningskommuner ökat berättar för sin del mer sannolikt att behovet per capita stiger betydligt, om antalet organisationer inte har minskat kraftigt under samma tid.

I Finland fokuserar det operativa programmet enbart på utdelning av livsmedel för att lindra matbristen hos dem som har det sämst ställt. Med hjälp från fonden lindras matbristen i första hand när det gäller de mindre bemedlade personer som har fallit igenom den offentliga sektorns skyddsnet och tyr sig till livsmedelshjälp och annan icke officiell hjälp och vars dagliga kost är otillräcklig och ensidig. I Finland finns det inget nationellt statsunderstött system för livsmedelsutdelning till dem som lider brist på mat. Det är inte meningen att fonden ska ersätta andra åtgärder för bekämpning av fattigdom och social utslagning i medlemsstaterna.

---

¹² Harrison, Eric; Kaustell, Kim; Silvennoinen, Kirsi (2020): Ruoan uudelleenjakelu ja ruokahävikin vähentäminen (<https://jukuri.luke.fi/handle/10024/545898>)

I det operativa programmet uppmärksammas särskilt att de formella krav för att få livsmedelshjälp som ställs på mindre bemedlade bör vara så få som möjligt. Dessutom uppfattas organisationer inom tredje sektorn kanske som mer lättillgängliga än officiella tjänster som den offentliga sektorn tillhandahåller. I regel delas livsmedelshjälpen ut vid öppna tillställningar som det informeras offentligt om. Ett tillräckligt kriterium för biståndsberättigande är att personen själv bedömer att livsmedelshjälp behövs och kommer till utdelningstillfället. En partnerorganisation kan dela ut livsmedelshjälp också utan särskilda tillfällen, i form av verksamhet som fastställts separat. Då grundar sig mottagarnas biståndsberättigande på att de står i service- eller kundförhållande till partnerorganisationen.

Vad de mindre bemedlade personernas bakgrund beträffar har det operativa programmet för sin del klarat av att svara på asylsökandes eventuella behov. Enligt inrikesministeriet har antalet asylsökande i Finland varierat mellan cirka 1 500 och 6 000 på 2000-talet. År 2015 anlände ett rekordantal asylsökande, sammanlagt 32 476 personer, till Finland som följd av en flyktingkris. Situationen i Finland hann redan jämna ut sig, men kriget i Ukraina har lett till att antalet personer som söker internationellt skydd stigit på nytt år 2022¹³. När det gäller målgrupperna för biståndet accentueras behovet av livsmedelsbistånd hos dem som beviljats uppehållstillstånd och som flyttar till kommuner och inte längre får måltider via flyktingförläggningarna. I det operativa programmet har antalet biståndsmottagare uppvisat en jämn uppgång när det gällt målgruppen invandrare, personer med utländsk bakgrund eller andra minoriteter, något som möjligen förklaras av den stora ökningen av asylsökande år 2015 och av att information om biståndsformen senare erhöles.

I det operativa programmet för bistånd till dem som har det sämst ställt köper ett offentligt organ centralt livsmedel och överlåter dem gratis till särskilt utvalda partnerorganisationer som delar ut dem i form av bistånd. Partnerorganisationerna kan dela ut de med stöd från fonden anskaffade livsmedlen som ett inslag i livsmedelsutdelning som de sköter också annars (livsmedel har donerats till organisationen, eller organisationen har använt egen finansiering till att köpa dem). Det finns också partnerorganisationer som delar ut livsmedel bara inom ramen för det operativa programmet för bistånd till dem som har det sämst ställt.

Av partnerorganisationerna förutsätts också att de genomför kompletterande åtgärder som stöder social delaktighet. Det utdelade livsmedelsbiståndet underlättar situationen och vardagen för dem som har det sämst ställt så att också deras sociala delaktighet stöds. Det operativa programmet kompletterar strukturfonderna. Fonden tilldelar inte partnerorganisationerna ekonomiskt stöd för kostnader för exempelvis lagring eller utdelning av livsmedel eller för genomförande av kompletterande åtgärder. Finansiering för verksamhet som fastställs i det operativa programmet kan inte heller fås via strukturfondsprogrammet, som ESF stöder. Därför finns det ingen risk för att båda fonderna ska finansiera samma verksamhet. Målgruppen kan ändå vara densamma i båda fondernas verksamhet. Partnerorganisationerna uppmuntras att sprida information till deltagarna i livsmedelsutdelningen om ESF-projekt som främjar social delaktighet, om sådana är verksamma på orten.

Under åren 2020 och 2021 bestod livsmedelssortimentet av sammanlagt elva olika baslivsmedel. Det tidigare sortimentet (vetemjöl, semlemjöl, grötflingor, pastaprodukt,

---

¹³ <https://intermin.fi/sv/ansvarsomraden/migration/asylsokande-och-flyktingar>

köttkonserv, surskorpor, frukostprodukt av spannmål, färdiga måltidsingredienser, ärtsoppa, mjölkpulver) utökades då med kex.

Partnerorganisationerna delade under år 2021 ut sammanlagt nästan 12 000 ton livsmedel i form av antingen matpaket eller måltider för mindre bemedlade. År 2021 var det sista verksamhetsåret då partnerorganisationerna tog emot livsmedelslaster. På 2022 års sida delar partnerorganisationerna ut det som återstår av deras livsmedelsförråd.

Enligt uppgifter som grundar sig på partnerorganisationernas bedömningar har cirka 300 000 personer årligen fått livsmedelshjälp via det operativa programmet. Enligt partnerorganisationerna har det fondfinansierade biståndets andel av all utdelad livsmedelshjälp varit cirka 16 % under de senaste åren. Andelen har klart sjunkit när man jämför med de första åren av programperioden. Under programperioden har det blivit vanligare att använda donerade livsmedel vid utdelningen av livsmedelshjälp.